

2013-03-16

Projekt om tillsyn av dikningsföretag i Skåne

Länsstyrelsen i Skåne mätte in och inventerade 37 dikningsföretag i länet i ett projekt år 2006. Resultatet visade att samtliga vattendrag avvek mer eller mindre från profilerna som anges i tillstånden (s.k. förrättningar). Så mycket som 92% av dikningsföretagen hade ett djup som låg under det som angavs i förrättningen. Projektet är troligen unikt till sin omfattning och bör vara av nationellt intresse eftersom det ger en bild av hur de verkliga profilerna stämmer överens med tillstånden. Rensningarna inverkar ofta mycket negativt på andra intressen som naturvård, turism, sportfiske och annan rekreation.

År 2006 genomförde Länsstyrelsen ett pilotprojekt, finansierat via anslag från Naturvårdverket och via medel från Länsstyrelsen i Skåne län. 80 dikningsföretag valdes ut för inmätning. Målet var att hälften skulle mätas och totalt genomfördes mätningar i 37 av dessa. Resultaten från studien finns redovisade i en rapport.

Syftet med projektet var att inventera vattendragens djup och läge i förhållanden till dikningsförrättningar som utfärdades då företagen bildades samt att se hur dikningsföretagen idag lever upp till villkoren enligt förrättningarna. Genom att skapa sig en bild av hur rensningar genomförs och bedöma omfattning och typ av skador som kan uppkomma på naturvårdsintressen till följd av felaktiga dikesrensningar kan underlag för eventuella åtgärdsförslag skapas.

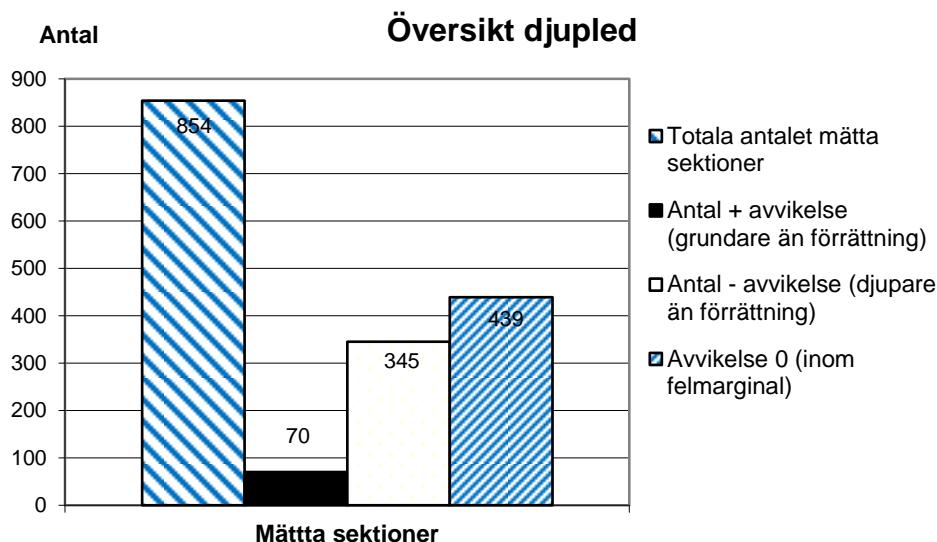
Vid inmätningen av dikningsföretagen användes GPS-rtk teknik med en noggrannhet på +/- 5 cm. Förutom en profiljämförelse mellan de i projektet uppmätta profilerna och de profiler som är angivna i tillståndet tittade man även på beskuggning av vattendragen och jordmån i relation till avvikelser från tillstånden.

Totalt i de 37 dikningsföretagen mättes 854 sektioner. Varje sektion motsvaras av en profil angiven i förrättningen till respektive dikningsföretag. 49 % av sektionerna följde inte de i förrättningen angivna djupen, figur 1. Av de som inte följde det

2013-03-16

angivna djupet var 83 % för djupa. Tittar man på dikningsföretagen som helhet blir resultatet att 92 % av dem (34 av 37) på vissa ställen har fördjupats.

Figur 1. Översikt över inmätta sektioner avseende djupled. Av 854 sektioner avvek 415 sektioner från det i förrättningarna fastställda djupen. Av dessa var 70 grundare och 345 var djupare än vad förrättningen ger tillstånd till.

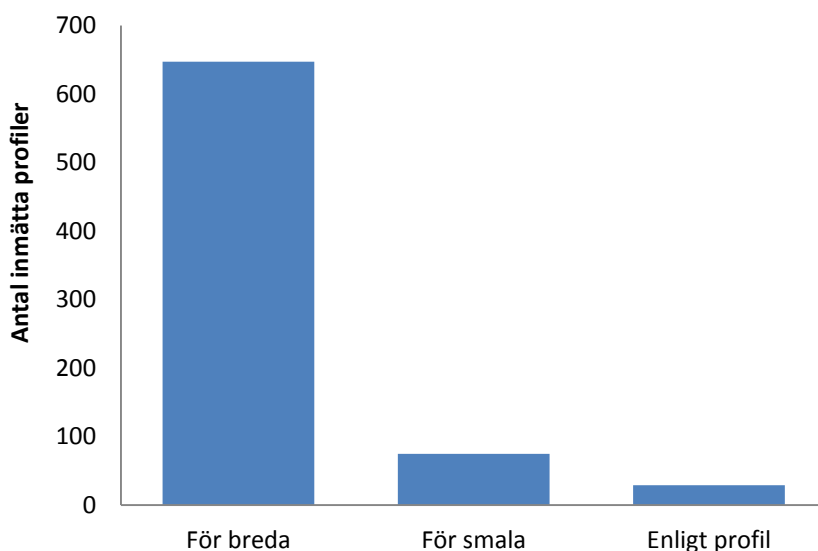
Största avvikelserna utgjordes av en sektion som var 1,0 meter grundare och en sektion som var 1,3 meter djupare än vad deras förrättningar angav. Genom att räkna ut medelvärdet för bottenprofilen i djupled blev slutsatsen att 31 dikningsföretag hade medelvärden som låg djupare än förrättningarna, 5 låg grundare och endast 1 avvek inte från förrättningen.

Vid jämförelsen mellan profilernas totala bredd och den angivna bredden så har 83% av de inmätta dikningsföretagen ett övervägande antal profiler som är för breda. I figur 2 visas de olika profilerna och om dessa var för breda, för smala eller enligt profilerna i förrättningen. Övervägande del, 86% var för breda. Varje sida i profilen analyserades även för sig. Både höger och vänster sida avvek kraftigt från den profil som fanns uppritad i förrättningen. 83 % av högerprofilerna och 85 % av vänsterprofilerna avvek från de angivna värdena. På båda sidorna var 80 % bredare än den angivna bredden. Det är naturligt att fåran med tiden förändras. Oftast blir den blir smalare, grundare och på vissa ställen bildas djuphålor med mer lugnt flytande vatten. Så länge dessa förändringar är måttliga påverkar de inte

2013-03-16

vattendragets avbördande förmåga i så stor utsträckning. Att 86% av de inmätta profilerna är bredare än när företaget bildades är ett tecken på att vattendragen är starkt påverkade av mänsklig aktivitet.

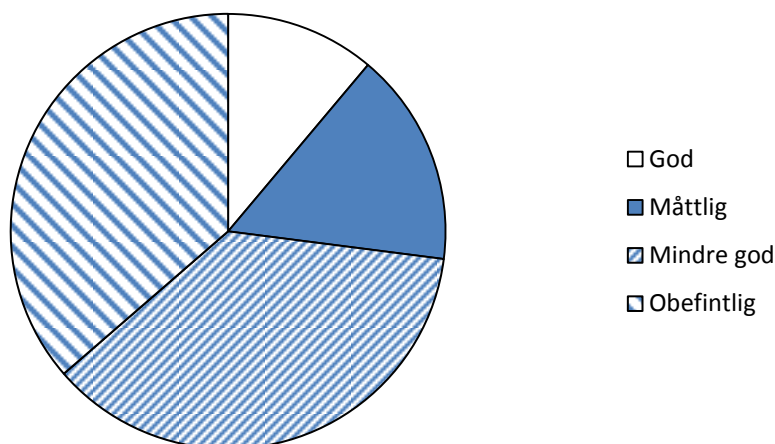
Figur 2. Antal inmätta sektioner. 86% sektionerna var för breda, 10 % för smala och 4 % överensstämde med den profil som angetts i förrättningen.

Organogena jordar förekom i totalt 101 sektioner fördelat på 11 dikningsföretag. Av dessa avvek alla 101 sektioner från det i förrättningarna fastställda djupet och läget. Det varierade dock om det var djupet eller bredden som avvek.

Endast 11 % av sektionerna hade god beskuggning, figur 3. Avsaknaden av högre beskuggande växtlighet har medfört att vass, jättegröe, rörfen och andra högväxande gräsarter har kunnat etablera sig på solexponerade ytor. Den ökade växtligheten i vattendraget ökar rensningsbehovet. Avsaknad av växtlighet kring vattendragen medverkar även till ökad erosion som på sikt även den bidrar till ökat rensningsbehov.

2013-03-16

Andel sektioner med beskuggning (%)

Figur 3. Andel sektioner med beskuggning. 11 % av sektionerna hade god beskuggning, 16 % måttlig, 37 % mindre god och 36 % hade obefintlig beskuggning.

Länsstyrelsen kan genom detta projekt konstatera att de rekommendationer som lämnas till dikningsföretagen vid rensning till stora delar inte följs. Många sträckor saknar beskuggning, många sektioner är både djupare och/eller bredare än vad som anges i förrättningarna.

Projektet visar att alla vattendrag på de sträckor som omfattas av dikningsföretag och som ingått i denna studie, avviker från det i förrättningarna fastställda läget. I 31 av 37 dikningsföretag ligger medelvärdet för vattendragets botten djupare än de angivna profilerna.

I ett naturligt system håller inte ett vattendrag en konstant profil. För att upprätthålla de tillståndsgivna profilerna i ett dikningsföretag krävs exakta mätmetoder vid rensning. Undersökningen visar att profilerna inte överensstämmer med tillstånden och att åfårorna i många vattendrag ökat i omfång vilket i sin tur ökar avbördningskapaciteten och leder till ökad markavvattning. Lagligheten för dessa fördjupningar/breddningar kan ifrågasättas eftersom markavvattning enligt dagens lagstiftning är förbjuden i Skåne och kräver dispens från förbudet samt tillstånd. Det kan antas att en del av fördjupningarna utfördes innan den absoluta tillståndsplikten för markavvattning och markavvattningsförbudet infördes (1986 samt 1994). Dessa fördjupningar av dikningsföretag i vattendrag var endast i yttersta

2013-03-16

undantagsfall godtagbara enligt äldre vattenlagstiftning. Enligt 7 kap 45 § i 1918 års vattenlag (ÄVL) krävdes tillstånd för fördjupning eller utvidgning av vattendrag om det var sannolikt att allmän eller enskild rätt skulle lida skada eller om två eller flera med skilda andelar skulle ta del i verksamheten. I sådana fall skulle frågan prövas vid syneförrättning. Även för vanliga diken (som inte utgörs av omgrävda vattendrag) skulle syneförrättning ske om man inte var överens innan arbetena påbörjades (7:36 ÄVL). Man kan utgå ifrån att i stort sett all fördjupning av vattendrag inverkar negativt på allmänna intressen, exempelvis genom att livsmiljöer för fisk och andra organismer tas bort eller utarmas.